

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Rev. Patr. Joannis Laurentii Berti, Ord. Eremit. S.
Augustini, Theologia Historico-Dogmatico-Scholastica,
Seu Libri, De Theologicis Disciplinis**

Berti, Giovanni Lorenzo

Monachii [u.a.], 1749

Caput XI. Filium Dei esse Patri Consubstantialem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83642](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83642)

CAPUT XI.

Filiū Dei esse Patri Consubstantialē.

SUMMARIUM.

1. 2. 3. 4. 5. & 6. Filiū Dei esse Patri consubstantialē, probatur primò ex nominibus Dei quæ etiam filio attribuuntur.
7. add Idem evincitur ex attributis Dei, summi, & altissimi.

8. quò ex Dei altissimi operibus.

9. 10. & 11. quò ex perfecta filii cum Patre qualitate.

12. 13. 14. & 15. Removentur aliqua contraria ab Arianis excogitata.

Quæstio de
Consubstan-
tialitate ver-
bi.

SEQUITUR Quæstio, cuius gratia aliæ præmissæ sunt, de Verbi consubstantialitate, quæ licet ex dictis possit resolvi, cum nequeat Patri esse Filius naturalis & coeternus, quin eandem habeat cum Genitore substantiam; cum tamen plura sint scitu necessaria pro Filii huius divinitate, & item plura quæ ab hæreticis opponuntur præter hætenus dicta; specialiter de Verbi natura hoc capite agendum est: quam eandem esse cum Patre, sequentibus argumentis demonstratur.

Momentum 1. Ex Nominibus Dei, quæ etiam Filio tribuuntur.

1. Momentum
2. ex Nominibus Dei, quæ filio tribuuntur

Tetragrammaton Dei nomen יהוה soli Deo vero ac summo tribuitur, ut diximus cap. 1. huius libri: Atqui nomen istud יהוה *Jehova* tribuitur Filio: Ergo Filius est Deus verus ac summus. Prob. minor 1. Esaias vi. ait: *Vidi Dominum (יהוה) sedentem super solium excelsum & elevatum.* De vero ac summo Deo loqui prophetam constat ex nomine tetragrammato; ex Searphim, quæ clamaverunt, *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus exercituum, plena est omnis terra gloria ejus*: ex verbis ipsius Esaiæ, *Et regem Dominum exercituum vidi oculis meis.* At Esaias vidit gloriam Christi; ut habetur Joannis cap. xii. v. 41. Ergo Christus est יהוה Deus ille verus, ac summus. 11. Idem Esaias cap. viii. 13. ait: *Dominum exercituum (יהוה) ipsum sanctificate: Ipse pavor vester, ipse terror vester. Et erit vobis in Sanctificationem; in lapidem autem offensionis, &c.* Dictum de summo Deo quis non videt? Atqui Esaiam hæc pronunciasse de Christo constat ex cap. 11. Lucæ v. 34. & ex Epist. ad Rom. cap. ix. v. 32. Christus ergo Deus summus est. 111. Zacharias cap. xi. 12. scribit appenderunt mercedem meam triginta argenteos: & dixit Dominus (יהוה) ad me: projice, &c. Quæ de Christo prædicta esse liquet ex cap. xxvii. Matth. v. 9. Plura vide apud Huëtium de Demonstr. Evang. Prop. vii.

Ludovicum Habert. De Deo Trino cap. iv. &c. Quæ possent objici soluta sunt supra cap. 1.

11. Tribuitur etiam Verbo Dei nomen, quod nullibi absolute & sine addito in novo testamento de creaturis enunciat, cum tam Latinum vocabulum *Deus*, quam Græcum *Θεός* proprium sit, non appellativum, ut demonstrat lib. 111. cap. 6. Irenæus. Exemplum ex multis sit Joan. 1. *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum.* Nonnulla de hoc textu dicamus. Respondent Sociniani Græce haberi, *ὁ Θεός ἦν ὁ λόγος*, scilicet nomen *Θεός*, *Deus* absque articulo: sine quo non potest summus ille Deus designari. Ita Faustus Socinus contra Bellarm. cap. 6. Classe 4. Hoc miserum perfidia fulcrum acceperunt ab Asterio Arian Socio, de quo orat. 111. Athanasius. At validissimis argumentis illud evertit. 1. Ipse Socinus pag. 407. fatetur regulam istam ad articulos spectantem non esse in Græca lingua perpetuam. Et quidem *ὁ Θεός* cum articulo enunciat de falsis Gentium Diis 2. ad Corinth. iv. 4. *ὁ Θεός τῶν αἰώνων*, *Deus huius sæculi*: ad Galat. iv. *τοῖς μὴ υἱοῖς τοῦ Θεοῦ*, *his qui non natura sunt Dii*, & alibi quam sæpissime. Econtra *Θεός* absque articulo verum Deum significat Matth. iv. 4. Et eodem cap. 1. Joannis v. 6. *Ἐγένετο ἄνθρωπος ἀπεσταλμένος παρὰ Θεοῦ*, *Fuit homo missus à Deo*: v. 12. *τέκνα Θεοῦ γενέσθαι*, *Filios Dei fieri*: v. 13. *ἀλλ' ἐκ Θεοῦ ἐγεννήθησαν*, *sed ex Deo nati sunt*: v. 18. *Θεὸν ὁρᾶς ἐώρας πώποτε*, *Deum nemo vidit unquam*, &c. 11. Si *Θεός* cum articulo designat unum summum ac verum Deum; Ergo Deus summus & verus erit Christus, quem Thomas ita Joannis xx. 28. allocutus est, *Δominus meus, & Deus meus*: Græce cum articulo *ὁ κύριός μου, & Θεός μου*; quo in loco Socinus ait pronomen *μου* impedire, quo minus de vero Deo intelligatur; sed adversus eam mentem libidinem stant testimonia luculentissima Scripturarum, quæ eodem adjecto pronomine veram divinitatem compellant,

2. Probaio 2.

lant, ut Psalmo XXI. *Deus, Deus meus, respice in me*; Psalm. xxx. 15. *Ego autem in te speravi, Domine: dixi, Deus meus es tu*: aliisque locis compluribus. Ac multo minus valet, quod legerunt aliqui, præfata Thomæ verba non ad Christum referri, sed ad Patrem, quasi figuram habeant exclamationis. Etenim ex præmissa Græcorum lectione, liquet Thomæ verbis articulum, non signum admirationis præponi, & nominativum esse, *αὐτός, ὁ θεός*, non casum vocandi: atque ex contextu patet referenda illa esse ad Christum, cum quo Thomas loquebatur: quippe legitur, *Respondit Thomas & dixit ei, &c.* Quamobrem acerrimus Sociniani dogmatis propugnator Wolzogenius veritate cogente Comment. in Joan. pag. 1028. Nullo modo, inquit, audiendi sunt. qui Thomam hæc verba non ad Christum, sed ad Deum patrem protulisse censent: quasi mirabundus, oculis in cælum sublatis, dixerit: *ὁ Deum immortalem, quid video? quid tango?* 111. Cur Joannis 1. *ὁ θεός* absque articulo sit, hæc est ratio apertissima, quod articulus subiecto, non prædicato soleat præponi, ut animadvertit hom. 3. in Joan. Chrysostomus. Cui nos hæc addimus exempla, Matth. 11. 2. *σὺ εἶ ὁ χριστός, tu es Christus*. Jo. 1. 21. *ὁ προφητὴς εἰ σὺ; Propheta es tu?* Jo. 14. 24. *πνεῦμα ὁ θεός, Spiritus est Deus*; ubi articulus semper subiecto præponitur. Neque omittam ingenuum Wolzogenii testimonium, qui pag. 715. scribit: *Initio advertendum est: in Græco ordinem Verborum esse transpositum, & recto ordine ita legi deberet, Et sermo erat Deus, ut nimirum Sermo subiectum sit, Deus prædicatum: quod etiam alii, nempe Beza, Piscator, Maldonatus, & à veteribus Hilarius, & Basilus observarunt.* Quibus nos causam adversus Socinianos vicisse arbitramur.

3.
Roboratio
probationis.

Neque Verbum appellatum est Deus, quomodo Moyses & Propheta dicti sunt aliquando. 1. Quia id in novo Testamento est, ut diximus, penitus inusitatum, nec ullus absolute Deus nuncupatur: imo neque in veteri Testamento nomen istud reperies substitutum loco nominis *יהוה* *Jehova*, ubi accipi minime debeat de vero Deo. 11. Quia teste Apostolo 1. ad Corinth. 8. et si Gentilibus sint Dii multi, & Domini multi, *Nobis tamen unus Deus est, Pater, & unus Dominus J. C.* ideoque si Verbum Deus est, esse debet ille idem Deus unus, qui est Pater. 111. Quia Sociniani fatentur Verbum esse Deum titulo

quodam sublimiori ac præstantiori, qui nulli convenit creaturæ: imo contendunt veram illud habere divinitatem; & ne objiciatur illis, servire eos duobus Diis, reponunt Dominum Jesum esse Deum & quidem verum, non vero Deum illum Altissimum, qui tantum unus est. Nam, inquit, divinitatem & potestatem Filius non ipse sibi sumpsit, sed eam à Deo illo uno Altissimo accepit. De hac Filii vera divinitate disputat Wolzogenius in Joan. cap. viii. Quæ num stare possint cum vera divinitatis perceptione, judicet cordatus lector. Itaque si Verbum, horum confessione, Deus est specialissimo quodam titulo; non est profecto Deus, quemadmodum Moyses, Judices, & quotquot fuerunt divino numine afflati.

III. Non tantum Deus appellatur Christus, sed in Epist. ad Romanos cap. ix. 5. *Deus super omnia benedictus in sæcula*: Atqui iisdem verbis describitur Deus Altissimus in Epist. ad Ephesios cap. iv. 6. Est ergo Christus Altissimus ille Deus laudibus, gratiisque in sæcula prædicandus. Cui argumento tria reponere solent Sociniani. Primo Socinus ait Deum hoc loco poni cum restrictione *Super omnia*; sed quis mente omnino non destitutus, dixerit propositionem *ἐπὶ, Super*, quæ rei ac personæ denotat præminentiam Matth. xxiv. 47. Lucæ 1. 33. Act. viii. 27. & ad Eph. iv. 6. nunc deprimere & coartare sensum verborum, sequente præsertim nomine res universas comprehendente? Porro si ita res se habeat, neque Pater erit Deus ille Altissimus, de quo citato loco Apostolus: *Qui est super omnes, & per omnia, & in omnibus.*

4.
Probatio 5.

Secundo respondet Erasmus esse *Ἐπιφώνημα*, id est, acclamationem ad Patrem; ita ut verba illa sint à præcedentibus, *Ex quibus est Christus*, interpunctione secunda. Sed contra Erasmus hæc gravissima urgemus. 1. Quod in Græco extat articulus, qui si *Ἐπιφώνημα* foret, perperam esset appositus. 11. Quoniam additur etiam participium *ὢν*, quod relationem dicit ad præcedentia, neque nota est novæ orationis, sed veteris. 111. Quia nullum Erasmus antiquorum, & optimæ notæ Bibliorum proferre potest exemplum: quod cum ipse adverteret abiit in deteriorem sententiam, de qua mox disseram. 1v. Quod ipsemet Socinus interpunctionem rejiciat, ut faciunt viri fere omnes, quos Criticos sacros appellant. v. Quia Erasmi regula est Græcum articulum,

5.
Obiectio Erasmi cum
solutione.

dum Dei præponitur nomini, determinatam significare Personam.

6. **Obiectio F.** Grotius, nomen Dei in Paulinam Epistolam irrepsisse. Quod probat Erasmus, quia Cyprianus, Hilarius, & Chrysostomus videntur legisse: *Qui est benedictus in sæcula*, Dei nomine prætermisso. Grotius vero inquit neque in Syriaca reperto versione, neque consuetæ locutioni Pauli convenire, qui Patri nomen *Dei*, Filio nomen *Domini* solet tribuere. Verum respondeo: decipi Erasmus.

1. Quia necesse non est, ut ubique à Patribus Scripturarum textus integri proferantur. 11. Quia Erasmus, Auctore Petavio lib. 11. de Trinit. cap. 1x. n. 11. mendoso Cypriani Codice deceptus est. 111. Quia Erasmus temeritatis damnat & consensus vetustissimorum Codicum, & antiquorum Patrum auctoritas. Germanam namque esse lectionem nostram, constat ex Irenæo lib. 111. cap. 18. Tertull. contra Praxeam cap. 13. Novatiano de Trinit. cap. 13. August. libro 1. contra Faustum cap. 3. & 6. & aliis pluribus, quos in hac de verbi divinitate Quæstione citant L' Herminier, & Petavius, & qui hos præcessit, & Erasmus impugnavit Alphonsus Salmeron. Grotio autem respondeo: non solum in Syriaca versione nomen *Dei* reperiri, sed etiam ad Christum referri; ita enim habet Syrus: *Apparuit Mesichico in carne, qui est Deus super omnes: cui sunt laudes & benedictiones in sæculum sæculorum, Amen.* Idem habet etiam Arabicus, ut vidimus in Polyglottis. Atque his versionibus mira accedit firmitas Catholicorum sententiæ. Neque Apostolus ubi nomen Domini tribuit Filio, negat esse Deum: quod alibi demonstravimus. Sed & tribuit Christo Dei nomen ad Titum 11. 10. & 111. 4. 13. &c. Denique etiamsi *Dei* nomen deesset, probaretur inde Filii divinitas, quoniam esse benedictum in sæcula juxta Scripturarum sanctarum phrasim non potest nisi soli Deo convenire.

Momentum II. Ex Attributis summi, & altissimi Dei.

7. **Momentum 2.** de Consubstantiali verbi ex attributis Dei. **Probatio**

Ille supremus Deus est, cui summi Dei conveniunt Attributa: Filio summi Dei Attributa conveniunt; Ergo Filius summus Deus est. Prob. minor. Summus Deus dicitur Psalmo 76. 14. *Deus Magnus*: quo nomine etiam ab Apost. ad Titum 2. 13. Christus afficitur. Ait enim Apostolus: *Expectantes beatam spem, & adventum gloriæ Magni Dei, & Salvatoris nostri Jesu Christi.* Nec

valet responsio Arianorum dicentium dividendum comma, ita ut magnus Deus sit à Salvatore nostro diversus; quippe non Pater, sed Filius venturus est ad iudicium; & in Græco non præponitur *σωτηρος*, *Salvatoris*, articulus, quomodo præponendus esset, si Salvator alius esset à Magno Deo. 11. Filio tribuitur Æternitas Mich. v. 2. *Egressus ejus ab initio, & à diebus æternitatis.* Quod extat hebraice **מקדם מימי עולם**

Ante principium, ante dies sæculi. Ubi perperam Schlichingius, & Wolzogenius solam antiquam profapiam Christi autumant designari, cum *Egressus* nativitatem, originemque significet, non familiæ nobilitatem. Nam quod ait Wolzogenius haberi hebraice plurali numero *De egressibus* ad demonstrandam longam feriem majorum; id quidem nihil nos urget, siue dicamus cum Galatino duplicem à Propheta memorari Christi generationem; siue cum linguæ Sanctæ peritis, plurali numero magnitudinem & excellentiam antiquæ nativitatæ ostendi. Egressionem vero, & originem, quod idem opponit hæreticus, non repugnare æternitati, superiori capite demonstravimus. 111. Convenit Filio etiam Omnipotentia, dicente Apostolo ad Colossens. 1. 16. *Omnia per ipsum, & in ipso creata sunt.* Et ad Hebræos 1. *Portans omnia verbo virtutis suæ.* De aliis Attributis vide Tournely Tom. 2. pag. 195. Juenin dissert. v. de Incarnat. Etlum dist. 9. §. viii. &c.

Momentum III. Ex Dei Altissimi Operibus.

Inter opera, quæ Deo conveniunt, neque possunt nisi infinita virtute perfici, connumerantur remissio peccatorum, mortuorum Resurrectio, collatio Spiritus Sancti, & intima secretorum cordium cognitio; quæ à solo Deo propria omnipotentia patrari, & Sacræ literæ docent, & evidens ratio demonstrat. At Filius Dei hæc omnia virtute propria peregit. Primo Matth. 1x. 2. ait Paralytico: *Confide fili, remittuntur tibi peccata tua.* Atque, ut ostenderet se habere potestatem remittendi peccata, *Surge, inquit, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam.* Significari autem hoc loco potestatem divinam, non excellentiæ, quæ etiam Sacerdotibus competit, constat; nam cogitantibus quibusdam Scribis Christum blasphemare, & dicentibus in corde suo, *Quis potest peccata dimittere, nisi solus Deus?* videns Jesus cogitationes eorum dixit: *Ut quid*

8. **Momentum 2.** ex Dei altissimi operibus. **Probatio.**

quid cogitatis mala in cordibus vestris, &c. Fatetur ergo se illum verum Deum esse, qui solus habet potestatem dimittendi peccata: atque, ut animadvertit Chrysostomus, talem se esse tribus miraculis comprobavit; nempe cogitationum Scribarum cognitione, peccatorum remissione, & paralytici curatione. 11. Filium Dei propria virtute à mortuis surrexisse liquet tum ex cap. 11. Joan. 19. *Solvite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud*; quod ut Evangelista scribit. *Dicebat de templo corporis sui: cum ex cap. x. 17. Ego pono animam meam, ut iterum sumam eam. Nemo tollit eam à me: sed ego pono eam à me ipso, & potestatem habeo ponendi eam: & potestatem habeo iterum sumendi eam.* Quorum verborum vim non tollunt quæ consequuntur: *Hoc mandatum accepi à Patre meo*; ex quo Dei mandato pendebat (inquit Wolzogenius) utraque illa potestas Christi, & ponendi animam, & eandem resumendi. Quippe præceptum ad opus meriti spectat, non ad gloriam; videlicet ad passionem & mortem, non ad resurrectionem ex mortuis. Præterquam quod non pendet à Dei mandato potestas, sed supponitur. At habeat, inquit hæreticus, Christus potestatem moriendi proprie, improprie vero potestatem resurgendi, quoniam ejus resurrectio tribuitur Patri ad Galat. 1. 1. ad Ephes. 1. 17. Act. xiii. 15. Verum hanc ego ex adverso infero consecutionem: A se ipso habet Christus potestatem ponendi animam suam, & potestatem iterum sumendi eam: si prior potestas est propria, igitur & altera. Atqui potestas propria mortuos resuscitandi competit soli Deo; unde Christus dicitur resuscitatus à Patre: Ergo Christus Deus est, & habet eandem cum Patre potestatem. Præterea: Si potestas resuscitandi mortuos propria est Patris, quia ipsius virtute Christus surrexit: pari jure propria erit hæc potestas in Filio, quia in novissimo die ipsius voce, ac potentia resurgent omnes, qui sunt in monumentis; ut scribit idem Evangelista cap. v. 25. 28. Cætera, quæ addit hæreticus, se non potuisse non ridere, cum legeret apud Maldonatum, quod solius Dei est potestatem habere ponendi animam suam, non moror. Deum namque posse mori ratione humanitatis assumptæ rident tantum impii homines, qui Incarnationis mysterium ignorant: atque ita ponere animam, ut nemo hanc possit tollere vi tormentorum, quomodo ponere habuit potestatem Salyator, qui ibidem

ait, *Nemo tollit eam à me*: id quidem probat Personam posse mori, non necessitate naturæ, sed libera voluntate, & ratione formæ servilis, quam induit, non divinitatis quam non potest admittere. Hæc vero quomodo fieri possint, dicam de Verbi Dei Incarnatione. Tertia operatio solius Dei est dare, conferre, ac mittere Spiritum Sanctum: quod competere Filio ostendam inferius. Nunc præstat audire Augustinum xv. de Trinit. cap. 26. *Quomodo Deus non est, qui dat Spiritum Sanctum? Imo quantus Deus est, qui dat Deum? Neque enim aliquis discipulorum ejus dedit Spiritum Sanctum. Orabant quippe ut veniret in eos, quibus manus imponebant, non ipsi eum dabant.* Prostrems, ut mittam creationem, & gubernationem rerum universalium, quam convenire Filio docet Joannes cap. 1. 3. & Apost. 1. ad Hebræos, &c. scrutari corda certus est divinitatis character, ut habetur Jeremiæ xvii. 10. *Ego Dominus scrutator cor, & probans renes.* Quod tribuitur etiam Filio Apocalyp. 11. 23. eique competere constat ex Evangelica historia. Profero exemplum unum ex cap. xxi. Joannis, ubi Petrus v. 17. vit: *Domine, tu omnia nosti: tu scis, quia amate.* Quo in loco neque Petrus erravit, qui à Christo mercedem accepit; neque Christus ex sola Patris revelatione cordis alieni penetralia cognovit, qui ideo vidit, quia novit omnia.

Momentum IV. Ex perfecta Filii æqualitate cum Patre.

Fieri non potest, ut non sit summus Deus, qui eadem cum Patre indiscriminatim opera perficit, qui est cum illo eadem beatorum æterna vita, ac felicitas, qui unam cum eo habet divinitatis substantiam: Talis est Filius: Ergo Filius summus & altissimus Deus est. Minor probatur quantum ad primam partem. Joannis cap. v. 17. ait ipsemet Christus: *Pater meus usque modo operatur, & ego operor.* Sunt ergo eadem opera Patris, & opera Filii. Quod argumentum ut melius percipias; animadvertite primo, quod supra notavimus, Judæos hæc audientes voluisse ipsum Christum interficere: *Quia Patrem suum dicebat Deum, æqualem se faciens Deo.* Intelligunt ergo Judæi, quod non intelligunt Ariani, ut inquit Tractat. xvii. in Joannem Augustinus. Deinde recole quæ de hoc Testimonio diximus cap. ix. Prob. 2. quoniam non solum veram Filii generationem demonstrant,

9.
Momentum
4. ex perfecta æqualitate Filii cum Patre. Probatur 1. pars.

stant, sed etiam inseparabilem operationem. Rursus observa, Evangelistam non scripsisse, quod Judæi quærebant Jesum interficere, propterea quod ex eorum malevolentia arbitrarentur illum se facere æqualem Deo; sed, *Quia Patrem suum dicebat Deum, & æqualem se illi faciebat*; ideoque ea verba non ex malignantium corde, sed ex Apostolica proficiscuntur auctoritate; quomodo probat Petavius lib. 11. cap. viii. n. xiv.

10.
Probatur 2.
Pars.

Prob. 2. pars. Idem Joannes cap. xiv. 9. refert hæc verba Christi: *Philippe; qui videt me, videt & Patrem*. Ergo dummodo videatur Filius, habetur æterna vita, & sempiterna beatitudo, & consequenter Deus est. Pro qua pariter argumentatione notanda sunt aliqua. Ac primum cum Augustino Tract. in Joannem 70. non videri unum viso alio, nisi sint perfecte similia. In exemplo, ex uno homine non cognoscitur alius, si diversam habeant staturam, diversum colorem, diversaque lineamenta. Ea propter si viso Filio videtur Pater, sunt ambo modo perfectissimo similes. At nulla creatura omnimodam habere potest cum Deo similitudinem; ideoque Filius, in quo Pater videtur, creatura nequaquam erit. Præterea, ut scribit Hom. 74. Chrysostomus, si duæ res diversam habeant substantiam, in una non potest alia videri: non enim ex auro argentum, ex equo hominem possumus recte cognoscere; Si ergo qui videt Filium, videt & Patrem, erit una, eademque substantia utriusque. Adde his quæ Joannes scribit 1. Epist. cap. v. 12. *Qui habet Filium, habet vitam: qui non habet Filium, vitam non habet*; & cap. xx. *Hic est verus Deus, & vita æterna*. Male Grotius, qui Socinianis in Explicatione Joannis sæpe sæpius cohæret, illud, *Hic est verus Deus*, ad Patrem refert, ut contendit ipse Socinus in Comment. & contra Bellarm. cap. v. classe 3. argum. 12. Quamquam enim græcum pronomen demonstrativum *ὁτός*, aliquando ad remotiora refertur, (quod accidit perraro,) communiter tamen ad proxime præcedentia spectat, ut Joan. 1. 2. 7. 30. & cap. v. 6. &c. Atqui proxime præcedit, *Filius*. Ergo ad Filium attinet pronomen istud. Accedit, quod scopus Joannis in alia Epistola est demonstrare Filium esse verbum vitæ, & vitam æternam, ut constat ex cap. 1. 1. 2. Igitur scopus Apostoli exigit, ut ad Filium spectent postrema verba, *ὁτός ἐστιν ὁ ἀληθινὸς Θεός, καὶ ἡ ζωὴ αἰώνιος*. Perperam ergo conantur hære-

tici hoc evertere testimonium, quod sanctus Athanasius in disput. contra Arium habita in Nicæno Concilio appellat *Scriptam Demonstrationem*.

Tertia pars probatur ex verbis Christi Joannis cap. x. 30. *Ego, & Pater unum sumus*. Videndum est, num de unitate substantiæ loquatur Filius. De hac reapse loqui hæc argumentationes evincunt. 1. Hæc Christi sententia extendit, ut probet non posse rapi de manu Patris quidquid non potest rapi de manu filii: Ergo Patris & Filii eadem potestas est, adeoque substantia. Quod est argumentum Hilarii in vii. de Trinit. & Cyrilli lib. vii. & viii. in Joannem. 11. Ex quo nemo possit rapere oves de manu Patris, sequitur quod is *major sit omnibus*, ut habetur ibid. v. 29. Igitur major omnibus erit & Filius, qui addit, *Et nemo potest rapere de manu Patris mei: Ego, & Pater unum sumus*. Vide Chrysostomum Hom. 61. iii. Judæi ad præfata verba sustulerunt lapides, ut lapidarent eum de blasphemia, quia cum homo esset faceret se ipsum Deum. Ad opinionem Judæorum non corrigit, sed confirmat tum argumento à minori ad majus supra producto; cum ex operibus Patris, quibus ostendit Patrem in Filio esse, & Filium in Patre. Fatetur itaque semetipsum verum Deum esse, ac talem sese appellavisse. Præterire nolo præclaram Augustini sententiam Tract. lxxi. in Joannem. *Audi Sabelliane; usque adeo non ipse Pater, ut eum Arianus inæqualem asserat Patri. Audi Ariane: usque adeo Filius æqualis est Patri, ut Sabellianus eundem esse dicat & Patrem*. Tu adde quod tollis, tu adimplere quem minuis; & nobiscum ambo consistitis. Quia nec tu tollis, nec tu minuis eum, qui & alter est à Patre, ut convincas Sabellium, & æqualis Patri, ut convincas Ariam. Ultrique enim clamat, Ego, & Pater unum sumus. Quod ait, unum, audiant Ariani: quod ait, sumus, audiant Sabelliani: & nec illi æqualem, nec illi alterum negando sint vani.

12.
Reponunt Ariani Patrem & Filium Objectione Arianorum
unum esse voluntatis, & operationis
consensu, quomodo Christus Joannis
xvii. orat Patrem, ut Fideles sint unum
dicens: *Rogo, ut omnes unum sint, sicut
tu Pater in me, & ego in te, ut & ipsi
in nobis unum sint*. Et infra; *ut sint unum, sicut & nos unum sumus*. Legitur
& Act. iv. 32. *Multitudo credentium
erat anima una, & cor unum*. Similiter
in prima ad Corinth. vi. 17. *Qui ad-
haeret Deo unus Spiritus est*. Item cap.

III. ejusdem Epist. 8. *Qui plantat, & qui rigat unum sunt.* His locis, inquit, sermo est de voluntatis concordia, non de unitate substantiæ. Ergo idem est affirmandum de v. 30. cap. x. Evangelii Joannis.

13.
Solutio 2.

Resp. 1. Quidquid sit de aliorum locorum significatione, Evangelica verba præter unionem consensus etiam substantiæ demonstrare unitatem, sive attendas Joannis scopum, qui est monstrare Patri Filioque unam esse *manum* ac potestatem, ut paulo ante dicebam: sive cum Eugenio Carthaginensi in Fidei Professione ad Hunericum, advertas non de voluntate sita Christum agere, sed absolute proferre, *Unum sumus*, non *Unum volumus*: sive cum Augustino in vi. de Trinit. cap. 3. nullibi inveniri in Scripturis dictum simpliciter, *unum sunt* de iis, quorum est diversa natura; quod observat quoque D. Thomas lectione in hunc locum quinta.

14.
Solutio 1.

Deinde singula expendam. Joannis xvi. 21. 22. non potest unitas designari naturæ. 1. Quod particula *unus*, sicut similitudinis nota est, non vinculum æqualitatis, ut Luca vi. 36. & Matth. v. 48. ubi non æqualitas perfectionis & misericordiæ Patris injungitur, sed præcipitur imitatio. Vide Orat. 3. contra Arianos Athanasium. 11. Quia non petit Dominus, ut simus unum in natura humana, sed ut simus unum in Patre & Filio, *Ut & ipsi*, inquit, *in nobis unum sint*: quibus aperte significatur unitas charitatis & dilectionis. Vide Augustinum in iv. de Trinit. cap. 9. 111. Falsum est nos cum Deo sola voluntatis concordia necti, cum ipsi uniamur etiam quodam vinculo substantiali tum in Incarnatione, qua Verbum nostram sibi copulavit naturam, cum in Eucharistiæ Sacramento, in quo ejus corpore pascimur; ut disputant Cyrillus, & Hilarius: quorum sententiam accurate tractat insignis Theologus Cardinalis Gotti Quæst. 1. de Trinit. Dub. 2. §. 2. n. xxviii. iv. Cum Ambrosio lib. iv. de Fide cap. 2.

retorquetur Arianorum argumentatio. Nam nisi Christus se à creaturis separaret, non præmitteret, *Ut unum sint, sicut tu Pater in me, & Ego in te*; sed potius dicendum fuisset, *Sicut tu in nobis, & nos in te*: At Filius unit se Patri, & priora verba præmittit: Ergo Filius separat se à creaturis. Quod additur ex Act. iv. 32. & i. ad Corinth. vi. 17. & cap. 111. 17. ita resolvitur ab Augustino in 111 contra Maxim. cap. 20. *Quando de rebus duabus, aut pluribus dicitur unus est, vel una est, & additur quid unus, vel quid una; & de his, quæ sunt unius substantiæ dici potest. Diverse sunt enim substantiæ spiritus hominis, & spiritus Domini, & tamen dictum est, Qui adhaeret Domino, unus spiritus est: Unius autem substantiæ sunt animæ hominum, & corda hominum, de quibus dictum est, Erat illis anima una, & cor unum. Ubi autem dicitur de duobus, aut pluribus, unum sunt, nec additur quid unum sint, non diversæ intelliguntur, sed unius esse substantiæ: sicut dictum est, Qui plantat, & qui rigat unum sunt: Et, Ego & Pater unum sumus.*

Addam ego *Animam, spiritum, & cor* 15.
frequenter accipi in Scripturis pro motu animæ, & desiderio. Ita anima accipitur Genes. xxi. 8. *Si placet animæ vestræ*, & Joan. x. 24. *Quousque animam nostram tollis?* Ita spiritus Num. xiv. 24. *Caleb plenus alio spiritu secutus est me.* Et ad Rom. xi. v. 8. *Dedit illis Deus spiritum compunctionis.* Ita & cor Deut. xxix. 18. *Cujus cor adversum est à Domino.* Et Matth. vi. 21. *Ubi enim est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum.* Sunt exempla hujusmodi frequentissima. Quid ergo stupent hæretici, si præfata testimonia de unionem voluntatis explicamus, & non item alia, ubi neque anima, neque spiritus, neque cor memorantur? Plura alia argumenta tractant Theologi; sed nos ea fusiori stylo complexi sumus, quæ valeant quempiam convincere, dummodo non sit in errore cæcus, & pertinax.

15.
Solutio 3.

CAPUT XII.

Solvuntur contrariæ opinionis argutationes.

SUMMARIUM.

à num. 1. usque ad 33. deteguntur fallaciæ hæreticorum.

1.
Objectiones
solvantur de
Consistentia
Ver-

LATEBRAS Transylvanorum tentavimus: ubi hæretici plurium errorum portentis hæresim perniciosissimam tutantur, Christum & verum Obje-

Deum, & Unigenitum Patris, & Divino honore dignum consistentes, & tamen

R. P. Berti Theol. Tom. II.

H

eter